

vásra az volt, hogy az angolok őt a trónról letették és helyébe *Husszein Kamil* pasát ültették, de már nem *khedive*, hanem szultán címmel. Ugyanakkor megszüntnek jelentették ki a szultán szuverenitását és Egyiptomot formálisan is brit prefektóráfuss alá helyezték. *Husszein Kamil* öccse volt *Tevfik* kedivének, II. *Abbas* atyjának és elődének és eljárásukban az angolok arra hivatkoztak, hogy a mohamedán jog szerint a trón nem a fiút illeti meg, hanem az elhunyt uralkodó testvérét. Elég sajátságos módon a brit kormány huszonkét esztendeig várt ennek a jogszabálynak az alkalmazásával.

A háború ideje alatt egymást érték a merényletek, az új *khedive*, *Szaíd* pasa miniszterelnök és angol rezsim hívei ellen. A tulerő azonban, amelyet a brit kormány Egyiptomba vetett, lehetlenné tette a nemzeti mozgalom kitörését. Ellenkezőleg *Allenby* ábornok, a szuezi csatorna felől Szíria ellen operáló brit hadsereg főparancsnoka Egyiptomban másfélmillió embert szervezett meg a hadsereget kiegészítő munkások tagok formájában. Az elégedetlenség így csak a hamu alatt izzott, de nyílt tüzvéssz nem lett belőle.

A háború alatt személyi tekintetben két nagy változás történt Egyiptomban. 1917-ben *Husszein Kamil* a trónon *Fuad* váltotta fel, a nemzeti mozgalomnak pedig, amelyek addig elszigetelt formában jelentkeztek, elismert vezérük akadt

Zaglul pasa

személyében, aki tizenhárom éven át hittudományt tanított a kairói *Azhar* egyetemen és azután lépett politikai pályára és tanári működése folytán nagy befolyást gyakorolt az egyiptomi ifjúságra. Zaglul pasa 1918-ban már mint a nemzeti pártnak elismert vezére egy négytagú küldöttséggel megjelent *Wingate* tábornok főparancsnok előtt és előadta az egyiptomiak kívánságát, hogy brit kormány szüntesse meg az országuk fölött jogtalanul gyakorolt protektorátust. A követelésre *Wingate* tábornok azzal válaszolt, hogy a küldöttség tagjait letartóztatta és Maltába internáltatta őket.

Ez az erőszakos intézkedés kiváltotta az ellenhatást. Nemzeti pártiak és kamilisták egyaránt egyesültek az internált Zaglul személye körül. Országszerinte forradalmi jelenségek mutatkoztak, a sineket felszaggatták, merényletek, robbantások történtek. Az angol kormány *Milner* lordot küldötte ki a helyzet megvizsgálására, aki azt a javaslatot terjesztette elő, hogy erőszak helyett inkább tárgyalást kezdjenek Zaglullal. 1920-ban Zaglul meghívták Londonba és a tárgyalások során a brit kormány ígéretet tett az egyiptomi kérdés végleges rendezésére abban a formában, hogy lemond az ország feletti protektorátusról és megengedi Egyiptomnak, hogy önálló diplomáciai képviselőket állítson fel idegen államok fővárosaiban. Mindenesetre Nagy-Britannia követeli annak elismerését, hogy neki a protektorátusról való lemondás után is *külföldi jogállás marad Egyiptomban* és Egyiptom külállamokkal csak a brit kormány hozzájárulásával köthet bármilyen szerződést.

Az önállóságnak ez a problematikus formája az egyiptomiakat nem elégítette ki és mikor a brit kormány formálisan is betervezte a megkötendő szerződés tervezetét, az egyiptomi kormány a közvélemény nyomása alatt nem merte ratifikálni. A kormány és Zaglul hívei között új villongások történtek ki, az angol kormány 1921 októberében Kairóban kihirdette az ostromállapotot és Zaglul pasát újból száműzte, ezúttal a Seychelli szigetekre. Az egyiptomi nemzeti pártnak ettől fogva jelszava lett: „*Gondolj a száműzött Zaglul pasára!*”

A brit kormány a hatalmakkal 1922 februárjában tudatta az Egyiptom feletti protektorátus megszüntetését. Kijelentette azonban, hogy Anglia domináló érdekeire való tekintettel négy ügy intézését továbbra is fenntartja magának és pedig: az Egyiptomba vezető utak védelme, Egyiptom megoltalmazása kifelé, az idegenek védelme Egyiptomban és Szudán. Ígéretet tett a brit kormány arra is, hogy néhány ezer ember kivételével a megszálló csapatokat kivonja Egyiptomból. Ezúttal az egyiptomi kormány az új államjogi rendhez hozzájárult és márciusban *Fuad* szultán a király címet vette fel.

1923 decemberében, a konzervatív párt bukása után Nagy-Britanniában munkáspárti kormány alakult és *Macdonald* miniszterelnöknek egyik első intézkedése volt, hogy *elrendelte Zaglul pasa szabadon bocsátását*. Zaglul hazatért Egyiptomba, ahol túladó lelkesedéssel fogadták. A kormány lemondott és a választásokon a nemzeti párt abszolút többséget nyert. Az új kabinetnek Zaglul lett a miniszterelnöke, aki annak a reményének adott kifejezést, hogy a *Macdonald*-kormányral sikerül majd az egyiptomi kérdést véglegesen rendezni.

Kiderült azonban, hogy mikor a brit birodalomnak hatalmi érdekeiről van szó, a munkáspárti kormány sem hajlandó a lényegben engedni. Az angol csapatok továbbra is Egyiptomban maradtak és Egyiptom önállósága

továbbra is csak látszat maradt. Ilyen előzmények után tört ki a mostani válság, amelyre közvetlen okot a halálos végű merénylet szolgáltatott, amelynek

Sir Lee Stack szirdár,

az egyiptomi angol hadsereg főparancsnoka lett az áldozata. A merénylet után a brit kormány ultimátumot intézett az egyiptomi kormányhoz, amelyben 500.000 font jóvátételt követelt, azonkívül az egyiptomi kormány hozzájárulását a Felső-Nilus öntözőműveinek kibővítéséhez és az egyiptomi csapatok visszahívását Szudánból.

Ez az ultimátum akaratlanul is kínálkozik, hogy összehasonlítsák azzal az ultimátummal, melyet az osztrák-magyar monarchia *Ferenc Ferdinánd* meggyilkolása után intézett Szerbiához. A felállított követelések megértéséhez tudni kell, hogy a Nilus Egyiptomnak a legfőbb tápláló ere, amelynek áradásaitól függ az országnak gazdagsága, jóléte. Ha a Nilus vizét a felső folyásánál öntöző csatornába elvezetik, azt Egyiptom sínyli meg. Ha az egyiptomi tiszteket visszahívják Szudánból, amelyet formailag Egyiptom és Anglia együtt birtokol, ez az egyiptomi befolyás teljes megszüntetésével és

Folyóiratrendelés népszavazással.

Kilencvenöt tagja van a Somogyi-könyvtár folyóirat-akciójának és 38 folyóiratot jártnak.

Szeged, november 29. (Saját tudósítónktól.)
Annak idején részletesen foglalkoztunk azzal a kulturális akcióval, amelyet ez év tavaszán Szeged intelligens társadalmának áldozatkész tagjai közt *Tardos-Taussig* Ármin kezdeményezett a Somogyi-könyvtárnak külföldi folyóiratokkal való ellátása érdekében. A cél tulajdonképpen kétfős volt: egyik az, hogy a közönség hozzájusson azokhoz a népszerű külföldi folyóiratokhoz, melyeket régebben minden jobb kávéházban megkapott a feketeje mellé, a másik az, hogy a Somogyi-könyvtárnak a régi világban gazdag folyóirat-gyűjteménye a mai idők illusztrált krónikáit is megőrizhesse a jövőnk kutatók számára. Ma nemcsak a gyűjtemények nem képesek a maguk erejéből ezeknek a dokumentumoknak a gyűjtésére, de még tehetős magánemberek se engedhetik meg maguknak azt a luxust, hogy csak néhányra is előfizessenek azok közül a külföldi folyóiratok közül, melyeket a régi időkben megszoktak s amelyeket kultúrigényük ma is megkíván.

Bármennyire indokolt volt az akció, sokan kétkedve néztek annak sikere elé, mert a hirtelen akció szemre elég súlyos anyagi áldozatot kíván azoktól, akik résztvesznek benne. Aki tagul belép, az kötelezettséget vállal arra, hogy egy évig havi 30.000 koronával támogatja az akciót. Igaz, hogy ez valójában csak a békeidők havi két koronájának felel meg, ami igazán nem jelentett elviselhetetlen áldozatot, az is igaz, hogy ezzel 20 folyóirat olvasásához vált jogot az áldozat meghozója, nem is szólva arról a morális szolgálatról, amit a köznek tesz, mégis kétséges volt, hogy a szegedi viszonyok közt vezethet-e sikerre ez mozgalom.

A kélekedőknek nem volt igazuk, mert Szeged intelligens társadalmá fényesen megállta a próbát. Sokkal több jelentkező akadt, mint amennyire eredetileg számítottak, úgy, hogy folyóiratot is többet lehetett megrendelni. 80 taggal indult meg a folyóirat-akció — ma 95 tagja van — s 24 magyar, német, francia, angol folyóirat tarkállik fél év óta a Somogyi-könyvtárnak az akció részesei számára berendezett olvasóasztalán.

Az akció vezetősége most körözüvényben értesíti a tagokat a fél év alatt elért eredményről és tudatja velük, hogy a mozgalom anyagi eredménye lehetővé teszi a második fél évre az eddigi keretek kibővítését és az eddig járatott folyóiratokon túl még újabb folyóiratok megrendelését. A vezetőség terve szerint az eddigi 24 folyóira mellett még 14 folyóiratot fognak jártni, köztük p. az *Új Idők*-et, *Napkelet*-et, a *Simplicissimus*-t, a *Velhagen und Klasing's Monatsheft*-et, a *Je sais tout*-t, az *Illustrated London News*-t, a *Die Neue Rundschau*-t, a *L'Art et les Artistes*-t és a *Weekly Edition of the Times*-t.

A vezetőség természetesen tekintetbe óhajta venni a tagok óhajátait, azért a közük szél-

sz országáról való lemondással egyértelmű. Az egyiptomi főparancsnok erőszakos halálát így a brit kormány kétségtelenül pozitív értékeknek a megszerzésére és hatalmi pozíciójának kiterjesztésére akarja felhasználni.

A Zaglul kormány nem vállalkozhatott ezeknek a feltételeknek a teljesítésére: beadta a lemondását. Utána *Fuad* király *Zivar* pasát bízta meg a kabinetalakítással, aki megfizette ugyan az 500.000 fontot, de azzal a kijelentéssel, hogy az nem a kormány által nyújtott jóvátétel, hanem *kártérítés* a megölt szirdár családjának. A kényszerítés hatás alatt az új kormány elrekedte a szudáni tisztek visszahívását is, de bejelentette, hogy a brit kormány eljárását a nemzetek szövetségének döntése alá bocsátja. A jelen pillanatban ez az egyiptomi kérdés állása. A fáraók országa így került a világpolitikának előterébe. Az egyiptomi önállóság követelése áll szemben Nagy-Britannia hatalmi állásával. Nehezíti a kérdés elintézését, hogy az angolok nem mernek engedni, mert attól félnek, hogy bármilyen engedékenységnek vesztes következményei lehetnek a többi provinciák mohamedán aiatvalóira és Anglia világhatalmi állására is.

oszlott körözüvényben mindenkivel közli az eddig járatott és az újévtől járatandó folyóiratok jegyzékét, azzal a kéréssel, hogy a tagok a jegyzéken tetszésük szerint változtassanak.

— Ez az egyetlen lehetséges módja a megszavaztatásnak, — mondta tudósítónknak *Tardos-Taussig* — mert az összeíjvetelre nem lehet olyan időt választani, amikor mindenki ráérne megjelenni. A beérkező kívánságokat az anyagi lehetőség szerint honoráljuk, mindenesetre respektálni tartozunk azonban a többség akaratát. Az az állandó érdeklődés, amely az akcióval szemben még mindig tapasztalható, reményi nyújt arra, hogy a dolgot állandósítani lehet s a várható új jelentkezések esetén még több kívánságot kielégíthetünk.

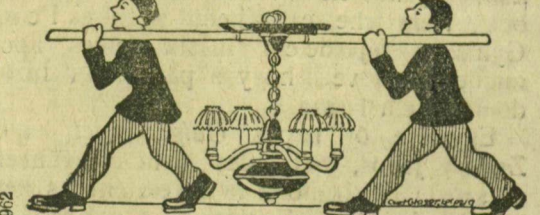
Jelentkezni lehet vagy *Tardos-Taussig* Árminnál, vagy bármely hétköznap délelőttjén *Hauszner* Adolf ny. ezredesnél a kulturalotában.

Tudósítónk érdeklődött *Móra* Ferencnél, a Somogyi-könyvtár igazgatójánál, hogy a nagyközönség a nyilvános olvasóteremben hozzájuthat-e az akció által járatott folyóiratokhoz? Ezt a választ kaptuk:

— Kezdetben a tagok asztaláról egy hét muva az olvasóterembe kerülnek a lapok, azonban azt tapasztaltuk, hogy itt fűzött állapotban mindjárt tönkremennek s a Somogyi-könyvtárnak semmi megőrizni valója nem marad. Tapasztaltuk azt is, hogy igen vagyonsos emberek itt használják a lapokat, akiknek pedig megengednek az anyagi viszonyaik, hogy az akcióban is részt vegyenek a rájuk nézve igazán nem jelentős tagsági díjjal. Ezért aztán az akció vezetősége azt a határozatát közölte velem, hogy a folyóiratok csak az esztendő végén, békötött állapotban kerülnek a könyvtár birtokába, olvasótermi használatra és megőrzésre.

A szezon előrehaladásával
bársony és filckalapjaimat
kiárusítom.
feltűnő olcsó áron Alakításokat modellek után vállál:
KLEIN MARISKA KÖLCSEY-U. 7 Prófétaával szembe

ZSOLDOS MAGÁNTANFOLYAM
BUDAPEST, VII., Dohány-utca 84. (62.) Telefon: J. 124-47.
Előkészít középiskolai magánvizsgákra, érettségire vidékieket is.

CSILLÁROK
óriási választékban versenymentes áron
FONYÓ SOMA
világítási üzletében (kedvező feltételek mellett is)
KÖLCSEY-UTCA, Wagner-palota.